



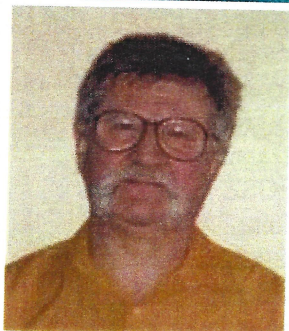
ŐRZŐ



A POFOSZ 1956-os Hagyományörző Tagozatának kiadványa
IX. évfolyam 34. szám

2023. június

„A hagyományörzés nem a hamu megtartása, hanem a láng továbbvitele.”
Morus Tamás



Új vezetők a POFOSZ élén

Ambiciózus tervek a közösség szolgálatában

Mint ismeretes, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége május 9-én tisztújítást tartott. A küldött-közgyűlés – mások mellett - Ámon Antalt a POFOSZ elnökének, Vasváriné Lukács Borbálát a szervezet gazdasági elnökhelyettesének választotta meg. Minthogy e két új tisztségviselő hagyományörző közösségünkhöz is sok szállal kötődik, így programjuk rövid ismertetése irányt mutathat tagozatunk számára is.

Az elkövetkező négy éves ciklusban Ámon Antal elnök célja a POFOSZ szervezetének megújítása. Ennek részeként kiemelt feladatnak tekinti egy Budapesten alapítandó, 1956-os emlékmúzeum felállításának kezdeményezését. Hasonlóképpen tervei fókuszában szerepel az 1956 után politikai üldöztetést elszenvedők leszármazottainak felkutatása, felkarolása és bevonása a szervezet életébe, illetve új pénzforrások megszerzése 1956 eszméjének népszerűsítése érdekében. Ámon Antal sürgető teendőnek tartja a POFOSZ ismertségének növelését, a médiában való megjelenése erősítését. A szövetség érdekeit minden lehetséges fórumon képviselni kívánja, s célja olyan javaslatok előterjesztése, amelyek a volt politikai üldözöttek és leszármazottaik anyagi-egzisztenciális biztonságát és erkölcsi megbecsülését szolgálják.

Ámon Antal 1945-ben született Budapesten. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésekor a budapesti Práter utcában, a felkelők egyik támaszpontja környékén élt és tanult, így a forradalmi események élete meghatározó élményévé váltak. 1965-ben Debrecenben műszaki főiskolán folytatta tanulmányait, ahonnan egy 1956-os megemlékezésen való részvétel miatt eltávolították. Ámon Antal 1975-ben hagyta el Magyarországot. A hazatérés megtagadása büntetéért másfél év börtönre, teljes vagyonelkobzásra és a közügyektől három évre szóló eltiltásra ítélték. Bécsben politikai menedékjogot kapott, majd Ausztráliában kezdett új életet. A POFOSZ-ba 2000-ben lépett be, még ausztráliai lakosként. Hazaköltözése után,

2007-től aktívan részt vett a szervezet munkájában, s különböző tisztségeket – elnökké történő megválasztásáig szervezési elnökhelyettesi pozíciót – töltött be a POFOSZ elnökségében. A POFOSZ 1956-os Hagyományörző Tagozatát vezeti, megalapította a negyedéves Őrző című kiadványt és az 1956-os Hagyományörző Tagozat keretében szervezte-irányította – a COVID járvány kitöréséig évente megrendezett – 1956-os tematikájú diákvetélkedőket és irodalmi-történelmi pályázatokat..



Vasváriné Lukács Borbála 1938-ban született Székesfehérváron. Középiskolai tanulmányait a Székesfehérvári Közgazdasági Technikumban fejezte be, majd mérlegképes könyvelői és okleveles árszakértői végzettséget szerzett. Célja a POFOSZ gazdasági-pénzügyi tevékenységének megerősítése. Úgy véli, a számok világában is az embert és a közösséget kell szolgálni. Átlátható, takarékos, a gazdasági-pénzügyi folyamatokat kézben tartó, a jogszabályoknak megfelelő és mindenkivel korrekt együttműködésre törekvő

munkát kíván végezni. A POFOSZ gazdasági elnökhelyettesi pozícióját két okból vállalta. Egyfelől meggyőződése, hogy volt férje, néhai Vasvári Vilmos, volt POFOSZ elnök szellemi hagyatékát akkor becsülheti meg, ha tevőlegesen is részt vállal a POFOSZ munkájában. Másfelől pénzügyi szakmai tapasztalatával kíván hozzájárulni a szervezet eredményes működéséhez.

Az 1956-os Hagyományörző Tagozat eredményes munkát kíván a POFOSZ új tisztségviselőinek!

Vasvári Éva

Impresszum: ŐRZŐ, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ) 1956-os Hagyományörző Tagozatának negyedéves hírlevele.

Főszerkesztő: Ámon Antal. Tel.: (1) 257-0190, 06 30-814-9917

Szerkesztő: Vasvári Éva, lapszerkesztő: Kurtz Mária

Kiadóhivatal: 1149 Budapest, Nagy Lajos király útja 155.

Tel: (1)789-1466, e-mail: hagyomanyorzok1956@gmail.com



Kádár-rendszer, te csodás

A kommunista diktatúra nem feledhető

Napjaink újbaloldali ideológiai áramlatait érzékelve, nem árt felidézni a Kádár-rendszerben eluralkodó emberidegen létmódot. A magyar társadalomban generációk sora szenvedte el a kommunizmus eszméiből gyakorlattá formált diktatúrát – mindez sohasem feledhető.

A Kádár rendszerben ne telefonálj:

„Jelenleg az országban 267 000 kérvényezőt tart nyilván a Posta-vezérigazgatóság, közülük 166 000 vár budapesti telefonjának felszerelésére.”

(Magyarország hetilap, 1979. június 24.)

-0-

Osztályellenes érzések

Magyarországon egészen 1961-ig a homoszexualitás a „szemérem elleni vétség” kategóriájába esett, és akár **egy évig tartó szabadságvesztéssel is büntethették** a férfiak közötti nemi kapcsolatot. Homoszexuálisnak lenni a világ egyik részén sem volt soha könnyű, Magyarországon (és a környező országokban) viszont nemcsak saját dilemmáival és környezete megítélésével kellett szembenéznie annak, aki a saját neméhez vonzódott, hanem a rendőrséggel is. A **Rákosi-rendszerben osztályellenesnek tartották a meleget**, a homoszexualitást pedig a Nyugatról

származó burzsuj életmódnak vélték, és üldözték. Emellett – már a 19. század végétől kezdve – a hatóságok előszeretettel vezettek listákat azokról, akikről gyanították, hogy azonos neműekkel folytatnak szexuális kapcsolatot. Ez az államszocializmus időszakában is folytatódott: a rendőrség és az állambiztonság **megfigyelte és nyilvántartásba vette a meleg férfiakat**. Ennek természetesen célja is volt, mégpedig a zsarolás, ami a **beszervezéseknél fontos eszközként** szolgált, egészen a Kádár-korszak végéig.

„Toleráns elnyomás”

1961-re belátták, hogy a homoszexualitás nem gyógyítható. Innentől kezdve nem volt többé jogi értelemben vett bűn, feltéve, ha **mindkét partner betöltötte a 20. életévét**, és az aktus nem erőszakosan vagy közbotrányt okozó módon zajlott le. (A heteroszexuális viszonyoknál 14 év volt a beleegyezési korhatár.) Az új törvény immár nem csupán a férfiak közötti szexuális kapcsolatra vonatkozott, hanem a nőkre is. A korszakban a homoszexualitás leginkább a „**tűrés**” **kategóriájába esett**, ami – a **téma kiváló ismerője, Takács Judit szerint** – leginkább egyfajta „toleráns elnyomást” jelentett.

(Szabó Rozália, **Ilyen volt homoszexuálisnak lenni Kádár idejében: tiltották és túrték**, index.hu, 2022. augusztus 16.)

-o-

A főszerkesztő megjegyzése: Amikor gyerek voltam, azt mondták a srácok, hogy aki beköpött egy buzit, az pénzjutalmat kapott a kádári rendőrségtől. "Magyarországon 1961-ben, Angliában és Walesben 1967-ben, az NSZK-ban 1969-ben, Romániában csak 1996-ban, az Egyesült Államok valamennyi államában pedig csak 2003-ban(!) szűnt meg homoszexualitás büntetőjogi üldözése."

-o-

- Hogy foglalnád össze a sajátosságát a kádári diktatúrának?

Köbli Norbert forgatókönyvíró: Jó narratívaképző képessége volt és nagyon jó urambátyám kapcsolatot tartott fent a médiájával, filmeseivel, akik gyorsan segítettek feledtetni, hogy megtorlás volt 1956 után, és Kádár János bábkormányzóként került Magyarország élére. Embereket ölt meg kemény megtorlással: *háromszáz emberi élet szárad a lelkén, és ki tudja hány olyan élet, amelyet megnyomorítottak, B-listáztak, ellehetetlenítettek. Én is könnyedebbnak láttam a Rákosi-rendszerrel összevetve, de kegyetlen időszak volt.* Sokaknak, akik akkor voltak fiatalok a Kádár-rendszer közepén, átítatódik az emlékezetük azzal, hogy sütött a nap, volt megélhetés vagy valami minimum, amiből mindenki megélt, rövid szoknyában jártak a lányok. Az anyagi biztonság annyit jelentett, hogy a

a béka ülepének a legaljáról el lehetett jutni a béka ülepéig. A rendszerváltáskor azzal szembesült az új kormány, hogy mindent hitelekkel finanszírozott Kádár, azért, hogy némileg elcsendesítse a magyar társadalmat 1956 után, ezzel biztosítva a rendszer számára, hogy ne legyen még egyszer előfordulhasson a forradalom. Magyarországnak a szankciók kijátszásában is kitüntetett szerepe volt: amikor Kelet és Nyugat azt mondta, hogy hidegháború van, nem kereskedünk egymással, akkor rajtunk keresztül végezték az import-export kijátszását. Azért adtak az országnak a táboron belül szabadabb jogállást, mert szabadon lehetett „pénzezni” és ebben a nép volt a legutolsó szempont.

(Szilléry Éva, **Még a nyolcvanas években is kegyetlen diktatúraként működött a Kádár-rendszer**, Origo, 2022.05.14.)

-o-

Kádár János a kortársak emlékeiben

Aczél György: Kádár, Péter Gábor, Donáth, Kállai és Haraszti ott lakott a Hungária körúton. Ez Pest felszabadítása előtt volt, a töltés túlsó felén folyt a harc. Az teljesen nyilvánvaló volt, hogy aki ott van, az hamarabb fog fölszabadulni. [...] Mindjárt az elején valamiért ebben a társaságban a legnagyobb tekintélye Kádárnak volt. Lehet, hogy azért is, mert nem zsidó volt, nem is értelmiségi, hanem ő volt az a bizonyos munkás. [...] Azért ez a három-négy ember lett az újjászervező Magyar Kommunista Párt vezetősége, mert alig volt más olyan ember itt, akinek lett volna kapcsolata. Ők mindjárt az elején igyekeztek kiküldeni embert Debrecenbe, Szegedre, szóval fölvenni a kapcsolatokat. Ilyenkor, mikor önmagát szervezi egy párt, akkor borzasztó sokat jelent, hogy kik azok, akiket törvényesen elismernek. Egyébként Kádár és Péter Gábor volt egy ideig a vezető titkár.

(Összeállítás az 1956-os Intézet Oral History Archívumának életútinterjúiból)

-o-

Kádár János, miután tapasztalatot szerzett, mint börtönbe zárt kommunista, a harmincas években a jobboldali rendszer alatt is, 1954-es kiszabadulása után levelet írt Rákosi elvtársnak:

„Ha a sorsomat meg tudnám választani, akkor, mint kommunista, minden esetben inkább töltenék tizenkét évet egy kapitalista ország börtönében, mint tizenkét hónapot a saját népi demokráciám börtönében. Ugyanis van rá alapom, hogy összehasonlítást tegyek – a kettő nem ugyanaz, a kettő összehasonlíthatatlan.”

Forrás: Archie Brown: *The Rise and Fall of Communism* (A kommunizmus felemelkedése és bukása), HarperCollins, 2009, 211.old.

-o-

Kádár János a kortársak emlékeiben

Gáspár Sándor: Kádár a börtönnel kapcsolatban nagyon szűkszavú volt mindig. Ha az ember direkt rákérdezett, akkor válaszolt, de én is láttam, hogy ez neki kínos, úgyhogy nem is nagyon faggattam. Volt egy konkrét eset: a tévében feltűnt egy időben egy kulturális eseményeket kommentáló emberke – én nem ismertem régebben sem, meg azóta sem, nem is beszéltem vele soha –, akiről elterjedt a hír, hogy ez vallatta és ütötte Kádárt. Én megkérdeztem tőle, hogy X. Y. tényleg vallatott és ütött? Kimondta, hogy igen. „Akkor hogy léteznek, hogy a tv-ben van?” Azt mondta: „Azt ne tőlem kérdezd. Én nem fogok senkinek se szólni, hogy mit keres az ott.” Nem szólt. Tehát, ha direkt rákérdezett az ember, akkor elmondta szűkszavúan, és én nem is faggattam tényleg soha, csak ha ilyen alkalom volt, akkor rákérdeztem. És ez is jellemző Kádár – minden ellenkező híreszteléssel szemben – magas erkölcsiségére, hogy tényleg nem tette szóvá, hogy mit keres az az ember ott.

(Összeállítás az 1956-os Intézet Oral History Archívumának életútinterjúiból)

-o-

A csapat a Kádár-rezsim kultúrpolitikájának áldozata lett: kívül esett a túrt kategórián.

Mikor Orszáczky a halála előtt utoljára itthon járt Ausztráliából, elmondta, hogy a Syrius zenekarnak 1972-ben a híres Great Western fesztiválra is volt meghívása, de nem mehetett. Az Országos Rendező Iroda, az Interkoncert, a lemezgyár – mindenki tudja, hogy öreg ávósok ültek bennük –, ők döntöttek a zenekarok sorsa fölött.

Egy szovjet turnén egy szobában laktam Bulányi Lászlóval, az ORI igazgatójával, aki a rendszerváltás hajnalán, amikor a szervezetnél történt anyagi visszaélésekre fény derült, főbe lőtte magát. (Tátrai Tibor a Mandinernek, 2021. február 11.)

-o-

„Ki kötelez minket arra, hogy legközelebb is kiutazási engedélyt kapjon?”

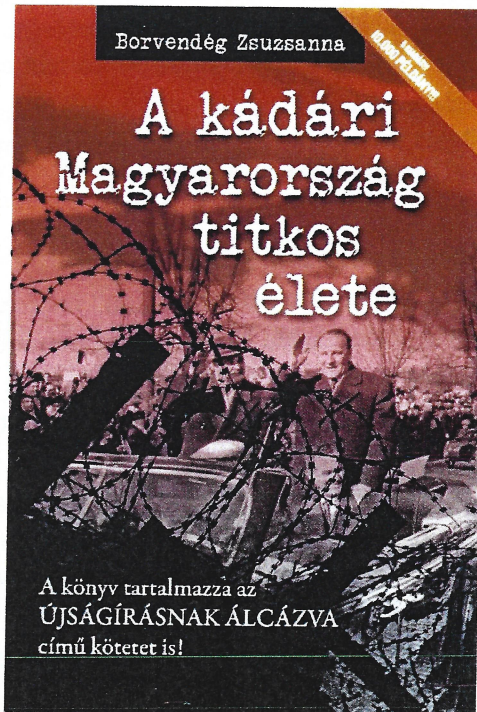
Az MSZMP főtitkára, Kádár János, az 1988. február 9-i politikai bizottsági ülésén beszélt és nagyon-nagyon bosszúsán: nem elég, hogy az MDF-fel az élén megindultak az ellenzéki mozgalmak, Soros György és alapítványa is folyamatosan bomlasztja a magyar elméket megátalkodott imperialista ideológiájával - és persze pénzével:

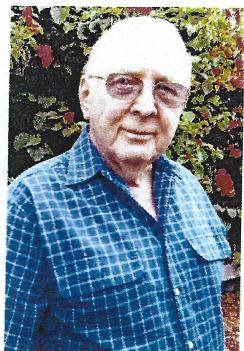
"Úgyhogy nem a bilincsbe verésről van itt szó, hanem anyagi eszközökről van szó, és megmondom elvtársak, illegális csatornákon is kapnak ezek pénzeket és eszközöket, vastagabban a lengyeleknél, azt megfigyelhették, de nálunk is van ez. Apparátusukat, atyaisten tudja, miféle technikát adnak, és legalizálták is már.

Tessék Soros-alapítvány, és így tovább: ott mennek a mieink is a Soros-alapítvány, és az övük is. Hát ismerjük őket, én kérdezem elvtársak, aki megy egy alapítvánnyal meg ösztöndíjjal, oda – hát főleg az USA-ba, de nem csak –, és ott rendszerellenes beszédet tart az illető, ki kötelez minket arra, hogy legközelebb is kiutazási engedélyt kapjon? Én szerintem senki, és ezt meg lehet tiltani, ez is adminisztratív intézkedés. És nem utazhat!

Hát ne tartson ott rendszerellenes beszédeket, és táplálja még azt a nyomorult maradványát annak a magyar emigrációnak, ami ott létezik, mint ellenséges emigráció! Ilyesmire is gondolni kell és csinálni is kellene, ha valaki ilyenrel foglalkozna!"

(HVG, 2017. április 21-én közzétett hangfelvételtől, https://hvg.hu/itthon/20170421_kadar_janos_soros_gyorgy_orban_viktor)





Megyeri István: Szökésem a kommunisták elől

„*Hazátlan lettem, de szabad*”

Megyeri István 1951-ben disszidált, mint látni fogjuk, nem akármilyen körülmények között. Az Egyesült Államokban és Ausztráliában élt. Ezt az emlékezését és egyéb írásait Ámon Antalra – hagyományörző közösségünk elnökére bízta –, hogy Magyarországon helyezze el azokat egy levéltárban.

Alábbiakban a megőrzött írások egyikét adjuk közre. Megyeri István az ausztráliai Adelaide városában hunyt el 2016-ban (?).

1935-ben születtem. A negyedik polgárit 1949 májusában fejeztem be a kommunisták által megszüntetett polgári iskola utolsó tanfolyamával. Fémipariba szerettem volna tovább tanulni gépésztechnikusként, de a kommunisták bevonták apámtól a kiskereskedői engedélyét. Apám bevétele segédmunkási szintre csökkent, így a fémipariba való felvételemről le kellett mondjak. 1949 szeptemberében elszegődtem három évre tanoncnak azzal a szándékkal, hogy a gépészmunkás képzést majd esti tanfolyamon szerzem meg. Sajnos, vagy talán hála Istennek, ez nem valósult meg, és a gépészmunkás képzést végül is a 60-as évek végén az Egyesült Államokban szereztem meg.

Körülbelül 1949 vége felé a kommunisták lerövidítették a tanonc-időt három évről kettőre és bevezették a 24/24 órás tanmenetet. Hetenként 24 óra műhelygyakorlat, 24 óra műszaki iskola. Ennek következtében 1951 augusztusában felszabadultam.

1951. október táján a kommunista kormány kitalált egy új ‘fogást’: hogyan vágják le a munkabérek. Előjöttek a “Békekölcsön” *felajánlásának* fogásával. Mivel felszabadulásom után rögtön munkahelyet cseréltem, nem tudtam mennyi lesz majd a fizetésem, mennyit leszek képes keresni. Felajánlottam 300 forintot. Néhány nappal később berendeltek az üzemi párttitkár irodájába, ahol egy Budapestről kirendelt bőrkabátos kommunista azt mondta nekem: mivel jeles bércategóriába szabadultam, tőlem 1200 forint felajánlását várnak el. 1951-ben 1200 forint havi fizetés meglehetősen magas fizetés volt. Ezt megtagadtam. Két nap múlva behívtak a párttitkár irodájába és ismét megtagadtam 1200 forint felajánlását. A pesti bőrkabátos kommunistát ez annyira felzaklatta, hogy a feje teljesen belekékült és azt mondta: “*Mi mondjuk meg magának, hogy hány forintot ajánljon fel.*” A szavai engem teljesen megdöbbenetettek. 16 éves koromban szemtől szembe kerültem a jogfosztottsággal és

jelentőségével. A bőrkabátos kommunista azzal küldött ki az üzemi párttitkár irodájából, hogy egy hét gondolkozási időt ad, és ha azután sem ajánlom fel az 1200 forintot, akkor *“elküldenek”* Dunapentelére, ahol még 300 forint sem lesz a fizetésem. 1951-ben terror-uralom volt otthon. Tudtam, hogy rákerültem Rákosi és bandájának a listájára, és azt is tudtam, hogyha még egyszer szembe-szállok a bőrkabátos kommunistával, csak én húzom a rövidebbet. Tudtam, hogy csak azért nem hívta már addig is rám az ávósokat, mert csak 16 éves voltam. Három nap eltelte után, 1951. október végén, bebújtam a nemzetközi gyorsvonat alá és másnap reggel Bécsben voltam. **Hazátlan nincstelen lettem, de szabad voltam!**

1951-ben a magyar határokat csak igazolvánnyal lehetett megközelíteni. Számomra a kimenekülés csak vonaton volt lehetséges. Vasútjegyet igazolvány nélkül csak Győrig adtak. Az Isztambul-Párizs között közlekedő nemzetközi gyorsvonat este kb. 11 órakor indult ki a Keleti pályaudvarról. A francia felírású hálókocsik mögötti első magyar gyártmányú vasúti kocsiba szálltam be, amelyen Győrig utaztam, mint fizető utas. A vasúti kocsi, amelyen Győrig utaztam, tele volt ávósokkal. Győrnél a platform menetirányban a jobboldalon volt és a vonat oda, a platform előtti első vágányra futott be. A befutott vonat, illetve az első vágány mögött egy, kb. 1.5-1.8 méter magasságú drótkerítés volt emelve, hogyha valaki netalán a rossz oldalon szállna le, el ne üsse a második vágányon jövő vonat. Megvártam, amíg a kiszálló utasok elhagyták a kocsit, amelyen Győrig utaztam, aztán kinyitottam a kocsi ajtaját a másik oldalon, a ‘rossz oldalon,’ ahol a biztonsági kerítés húzódott, majd jobbra és balra néztem, hogy hol jár a csapágyakat ellenőrző lakatos. A lakatos kb. három vagy négy kocsival már elhagyta a francia felírású kocsit, és azt a kocsit is, amelyben utaztam. Kiszálltam a ‘rossz oldalon’, és bebújtam a francia felírású hálókocsi alá.

A francia gyártmányú hálókocsi két egymással párhuzamos, a római egyes számhoz hasonló vasgerendákra, magyarul: I - gerendákra volt felépítve. A két gerenda között kb. 80-85 cm volt a távolság. A két gerenda között és a peremeik szintje alatt húzódott a fékrúd. Az egyik gerenda és a fékrúd között felbújtam a két gerenda közé, majd mindkét térdemmel rátérdeltem és mindkét könyökömmel rákönyököltem a két gerenda peremeire. Ahogy ‘elhelyezkedtem’ a vonat el is indult. Az első pár kilométert lassan futotta a vonat, de utána rákapcsolt. A zaj olyan volt, hogy lehetetlenség szóban leírni. Menet közben a vonat jobbra-balra oldalra mozog. Belül a kocsiban utazva is néha-néha elég nagyokat ránt. De megnyugtató volt a fékrúd, mert ha megcsúsztam volna a gerendák peremein, a fékrúdba bele tudtam volna kapaszkodni. Azt mondhatom, hogy első osztályú hálókocsin utaztam, de azt igazán nem, hogy első osztályú utasnak éreztem volna magam.

Megérkeztünk Hegyeshalomba. Ahogy a vonat befutott, ávósok vették körül. Hallottam, ahogy az őrparancsnok kiadja a parancsokat: melyik ávós melyik kocsihoz álljon őrségbe. Életemben akkor éreztem először igazán félelmet és azóta sem. Attól tartottam, hogy jöhetnek a farkaskutyákkal és tudtam, hogy akkor Nyugat helyett ávós börtönben kötök ki. Imádkoztam. Valaki ott fent meghallgatott, mert az éjjel nem jöttek a kutyák.

Hegyeshalomban a vonat sokáig állt. A gerendák oldalából könnyítő lyukak voltak kivágva. Az egyik ilyen lyukon kiláttam a vonat alól srégen lefelé körülbelül 1 méterre jobbra és balra is. Láttam az *ávósom* csizmáját és a lábát térdig, ahogy időnként oda-vissza sétált a *hálókocsim* mellett. Elég hideg volt és a sapkámat a fogaimmal tartottam a szám és az orrom előtt, nehogy az ávós észrevegye a leheletemet. Csend volt. Az *ávósomat* hallottam két vagy három kocsival arrább, ahogy egész halkán a másik ávós örrel néhány szót váltott, mielőtt visszafordult. A csendet néha-néha géppisztoly vagy géppuska lövések törték meg, és néha rakéták fellövésének a hangját is hallottam és fényüket láttam. Arra kértem az Istent, hogy ha lábon menekülőkre lönek, ne találják el őket.

Mielőtt bebújtam a vonat alá, az előzetes izgalomtól napokig rosszul aludtam, keveset aludtam, fáradt voltam. A fáradtság végül is utolért. Hegyeshalomnál a hosszú várásban a gerendákon könyökölve és térdelve elaludtam a hálókocsi alatt. Valaki örködött az álmom felett, mert mozdulatlanul és csendben aludtam. Ezt azért tudom, mert másképpen az ávós észrevett volna. Nem tudom meddig aludtam. Arra ébredtem fel, hogy az ávós őrségvezető messziről kiabálta: "Jönnek az osztrákok." Pár perc múlva éreztem, hogy megmozdult a *hálókocsim*. Végre ráálltak a *szelvényemre* az osztrákok. Egy-két perc múlva elindult a *hálókocsim* előre, nyugat felé. A szívem majd szétrobbant az örömtől és a megkönnyebbüléstől.

Az osztrák vasúti pálya hosszabb sínekkel volt építve és jobb minőségű, mert a zaj a vonat alatt sokkal kisebb volt. Végre is megérkeztünk Bécsbe. Kora reggel volt. A gerendákból kivágott lyukakon keresztül láttam, hogy többen is leszálltak a vonatról, de tudtam, hogy a vonat megy tovább Párizsig. Nem mertem kibújni a vonat alól, mert tudtam, hogy Bécs a szovjet zónában volt. Azt is tudtam, hogy maga Bécs is négy zónára: amerikai, angol, francia és szovjet zónákra volt felosztva. Azt azonban nem tudtam, hogy melyik zónába érkezett a *vonatom*. Kb. 15-20 perc állás után a vonat elkezdett visszafelé tolatni. Tudtam, hogy mi jön. A mozdony rá fog állni a szerelvény másik végére és vissza fog tolatni. Ahogy az állomáson kívüli pályaudvaron a vonat megállt, kibújtam a *hálókocsim* alól, szétnéztem, és a pályaudvart körülvevő kerítésen átmászva kijutottam Bécs városának egyik *áldott* utcájára. Bécsben voltam!

Hétvége volt, az utcák csendesek voltak. Ahogy az egyik üzlet előtt elsétálva belenéztem az ablakba és az ablak tükrében megláttam magam, majdnem elszaladtam. Az arcom tiszta korom volt, mint a kéményseprőké. Ahogy a mozdonyvezetők fékeztek, és ahogy az öntöttvas fékpofákról a kerekek lekoptatták, leköszörlték a vasport, a vasport befújta a szél a vonat alá az arcomba. Azok a bécsiek, akik akkor engem láttak, azt gondolhatták: No, ott megy egy olajra lépett magyar kéményseprőinas. Egy idő után megállított egy osztrák rendőr és kérte németül a személyazonossági igazolványomat. Polgáriban németül tanultam és értettem mit kért. A kérelmére dadogó némettel azt válaszoltam: *Ich habe keine*.

Osztrák kézről amerikai kézbe kerültem. Négy hetet töltöttem egy amerikaiak által fenntartott menedékhelyen, együtt több magyar és csehszlovák menekülttel. A menedékhely Bécsnek egyik legszebb külvárosában volt. Az amerikaiak kifogástalan bánásmódban részesítettek bennünket. Négy hét után rejtélyesnek és kalandosnak nevezhető körülmények között az amerikaiak a szó szoros értelmében *kicsempésztek* kb. 20 másik menekülttel együtt Bécsből. Négy hét után egyik kora este és minden előzetes ismertetés nélkül tudatták velünk, hogy egy órán belül vonatra fogunk szállni és ki fogunk utazni Bécsből szovjet zónán keresztül amerikai zónába.

Indulás előtt négy ügynök mutatkozott be nekünk anélkül, hogy a nevüket megmondták volna. Az ügynökök beszéltek németül, magyarul és csehszlovákul és megnyugtattak bennünket, hogy a vonaton rajtuk kívül még mások, általunk nem ismert ügynökök is ott lesznek velünk. Azt kötötték a lelkünkre, hogy a vonaton tegyünk úgy mintha aludnánk, ne beszélgessünk egymás között, ne szólítsunk meg senkit, ne kezdjünk beszélgetést senkivel. Kiszállásra az volt a jel, hogy az ügynökök felálltak, feltették a kalapjukat és megindultak a vasúti kocsi ajtaja felé.

Nem emlékszem, hogy Béctől, amíg ki nem szálltunk, meddig tartott az út. Azt azonban soha nem fogom elfelejteni, hogy balra mellettem az ablak mellett egyik menekült társam ült, jobbra mellettem pedig egy orosz katona. Az ülés három személyes volt. A szemben lévő ülés szintén, és a rajtuk ülő utasok arccal felénk néztek. A szemben lévő ülésen, a jobbra mellettem ülő orosz katonával szemben, egy másik orosz katona utazott. Az egymással szemben ülő két 'ruszki' oroszul beszélgetett. A mellettem ülő és velem srégen szemben ülő orosz katonán kívül több orosz katona is utazott velünk a vasúti kocsiban. Az egész utazás egy hajmeresztő, hátborzongató 'élmény' volt. Azt sem tudtam, hogyan színleljem az alvást. Az út meg nyúlt, mintha gumiból lett volna.

Végre mégiscsak kiszálltunk. Éjjel volt és nagyon sötét. Az állomáson kívül egymástól bizonyos távolságot betartva követtük az ügynököket. Kb. félórás gyaloglás után megérkeztünk egy folyópartra. Magam elé képzeltem a térképet és az Enns folyóra gondoltam. A folyópart magas volt, tele bokrokkal. Az ügynököket követve lementünk egész a folyóvíz mellé. Az egyik magyarul beszélő ügynök odajött hozzám és mondta, hogy az Enns partján vagyunk, a másik oldalon van az amerikai zóna. Ahogy az ügynök ott állt mellettem, az amerikai oldalról három csónak jelent meg a sötétből, mindegyik két evezőssel. Beszálltunk a csónakokba és pár percen belül amerikai oldalon voltunk. Végre megérkeztem Nyugatra. A disszidálásom véget ért.

A disszidálással járó feszültségnek voltak tudatalatti utóhatásai, amelyek álmaimban jelentkeztek. Már Bécsben, miután amerikai gyámság alá kerültem, elkezdődtek a rémálmok. A bécsi menedékhelyen többen is aludtunk egy szobában és a velem egy szobában alvók többször is felkeltettek, mert álomban hangosan kiabáltam. Bécsben arról álmodtam legtöbbit, hogy az *ávósok* jönnek a farkaskutyákkal. Nagyon rossz volt. Amikor felkeltettek, a verejtéktől át volt ázva a pizsamám. Az Enns folyóhoz való utazásról is sokáig álmodtam. A legrosszabb volt egy majdnem négy esztendővel az Enns folyóhoz utazás utáni rémálmom. 1955-ben a nyugati világ a második világháború 10 éves évfordulóját ünnepelte. 1955-ben Ausztráliában még nem volt TV. Moziban vetített híradóból láttam hogyan ünnepelte 1945-ben a győztes világ először a győzelmet. Mutatták, ahogy a Vörös-téren Sztálin fogadja a díszmeneteket. Mutatták közeli felvételben a felvonuló orosz katonák arcát is, fejükön a vörös csillagos tányérsapkával. Anélkül hogy észrevettem volna, a mozi híradó megártott. Még az éjjel azt álmodtam, hogy az Enns folyóhoz utazásom közben a velem srégen szemben ülő ruszki áthajolt hozzám és azt mondta nekem: *“Ne szimulálj. Tudom, hogy szöksz.”* Annyira megijesztett az álmom, hogy felültem az ágyban és felébredtem, a szívem dobogott, mint a bolond. A rémálmomot hajnalban álmodtam és a felijedéstől már nem tudtam elaludni. Aznap, reggeltől estig az oroszokat szidtam.



Tíz szovjet tiltás

Mindennapi életükben korlátozták az állampolgárokat

A szovjet állam arra törekedett, hogy teljes ellenőrzés alatt tartsa polgárainak életét. Számos tiltást vezettek be e célból. Ami ma elidegeníthetetlen jognak tűnik, vagy magától értetődő egyéni döntésnek, teljesen elérhetetlen luxusnak számított a kommunizmusban való élet mindennapi valóságában.

1. Külföldi utazás

Csupán igen kevés szovjet embernek engedték meg a külföldi utazást, például diplomatáknak, tengerészeknek, pilótáknak. Mások számára egy „vasfüggönyön” túli utazás vagy teljesen lehetetlen volt, vagy egy kimerítő ügyintézési rémálom következménye lehetett. A szovjet állampolgár a nyaralását a Szovjetunió üdülőiben töltötte, vagy gyalogtúrázott, esetleg erdei gombát szedett kikapcsolódásként. A külföldi országok életéről ritkán vetített nyugati filmekből vagy sajtóról-szájra terjedő pletykákból értesülhetett.

Abban az esetben, ha valakinek jó oka adódott egy külföldi utazásra, akkor legelőször egy kötegni jóváhagyást kellett szereznie, meg kellett győznie számos bizottságot és hatóságot, majd át kellett mennie egy meghallgatáson a helyi kommunista pártbizottság előtt. Az embereknek három-hat hónappal a tervezett utazás előtt már be kell nyújtani a dokumentumaikat. De még egy jó ok sem elegendő ahhoz, hogy valaki megkapja az utazási engedélyt. Az engedélyezési eljárás előírása tartalmazza például azt, hogy csak azok mehetnek külföldre, akiknek elég élettapasztalatuk van, politikailag érettek, feddhetetlen magánéletük van és teljes mértékben érdemesek arra, hogy úgy viselkedjenek külföldön, ahogy egy szovjet emberhez illik.

2. Kiválasztani a munkahelyet az egyetem elvégzése után

Egyfelől az elképzelhetetlen volt a Szovjetunióban, hogy valaki állás nélkül maradjon a szakképzettség vagy egyetemi végzettség megszerzése után. Másfelől csupán azok, akiknek valamiféle összeköttetésük volt, várhatták el, hogy azonnal állást találnak a végzettségüknek megfelelően. Mindenki más számára a munkaerő-elosztó iroda megfelelő bizottsága döntött arról, hogy a frissen végzett hol fog dolgozni a következő három évben. A munkahely lehetett ott, ahol az álláskereső lakott, de bárhol máshol is a Szovjetunió határain belül, ezer kilométeres távolságban. Az új végzettséggel rendelkező a kijelölt állást nem utasíthatta vissza. Mert életbe lépett a következő tiltás:

3. Állás nélkül lenni

A szovjet ideológia nem engedte meg a munkanélküliséget. Mindenkitől elvárták, hogy dolgozzon és építse a szovjet államot. A Büntető Törvénykönyv 1961-től tartalmazta a *tyunejadsztvo* (társadalmi parazitizmus) tényállását, miszerint akinek nincs munkahelye négy hónapnál hosszabb ideig (kivéve az édesanyákat kisgyerekekkel), azok ellen eljárást kell indítani. Akinél ez beigazolódik, azt kötelező javítómunkára ítélik, letöltendő az ország egy távoli sarkában, öt évig terjedhető időtartamra. Ebbe a kategóriába eshetett nemcsak a munkanélküli, hanem az is, aki nem hivatalos munkával szerzett jövedelmet, például zenész, építómunkás vagy magántaxis volt.

4. A lakóhely gyakori változtatása

A Szovjetunióban nem volt szabad a helyváltogatás. Az állam szigorúan ellenőrizte a lakosság mozgását. Az ellenőrzést a *propiska* rendszerrel oldották meg. Ez a dokumentum bizonyította, hogy a tulajdonosának engedélyezve van, hogy egy bizonyos cím alatt lakjon. 1960-tól kezdődően egy *propiska* nélkül élni valahol tovább, mint három napig, büntetnek minősült és vagy egy éves börtönt vont maga után vagy egyhavi bérnek megfelelő pénzbüntetést.

Tehát, ha arra gondoltál, hogy máshol élj, mint ahova születted, csak akkor költözhetted, ha előtte a hatóságok engedélyt adtak rá. Ehhez igen erős támogató okmányokat kellett beadni: például munkáltatóktól, iskoláktól, katonaságtól. Ha a munkádát valamilyen okból elvesztetted vagy befejezted a tanulmányaidat valahol, a *propiska* is érvénytelenné vált.

5. Az állami szervek kritizálása

Antiszovjetcsik – szó szerint szovjetellenes elemmé vált az, aki nem értett egyet valamivel az állam működése terén és kritizálta azt. Még egy konyhaasztal körüli beszélgetés során elhangzó kijelentés is szovjetellenes propagandává minősülhetett, ha valaki a családból vagy a baráti körből bejelentett ilyesmit. Hét évig terjedhető börtönbüntetést is kaphatott valaki szovjetellenesség miatt.

6. Idegen pénznem adás-vétele

Idegen pénznem adás-vétele az állam monopóliuma volt. Az állampolgároknak tilos volt idegen pénznem birtoklása is. 1937-től ez a cselekedet államellenes büntetnek számított. Ha valakinek maradt idegen valutája például egy külföldi út után, akkor ezt be kellett váltania egy igazolás ellenében, amit aztán vásárlásra lehetett használni a „Berjozka” üzletekben. Ezek az üzletek csak azon szovjet állampolgárok számára álltak rendelkezésre, akik külföldön dolgoztak, teljesítettek külszolgálatot, diplomáták, katonák, műszaki szakemberek voltak és az ő családtagjaik. Ezekben az üzletekben lehetett csak kapni olyan keresett árucikkeket, mint amerikai farmernadrág, japán magnetofon, olasz cipő és más *gyeficit* – azaz hiánycikket.

7. Testépítés és karatézés

A karate népszerűvé vált a 60-as években, amikor számos filmben főszerepet kapott a keleti harcművészet használata. A karate szovjet verziójában azonban egy különleges vetület is megjelent: az alvilág tagjai is jól megtanulták. A rendőrség tagjai nem tudták, hogyan kezeljék az ilyen képességekkel rendelkező alvilági harcosokat.

A karate szintén jelentkezett 1981-ben, Lengyelországban, ahol a kartében képzettek a rendőrkordont is át tudták törni. Moszkva nem akart ilyen képességekkel rendelkezőkkel találkozni a Szovjetunióban, ezért 1981-ben hivatalosan is betiltották a karatét.

Hasonló sors várt a testépítőkre is, de inkább ideológiai szempontból. Az izomépítést csupán figyelemfelkeltés céljából valamiféle szovjetellenes megnyilvánulásnak ítélték. Az ezzel foglalkozóknak pincékben kellett bujkálniuk a rendőrség elől egészen 1987-ig, amikor a tiltást megszüntették.

8. Ingatlan vásárlás

A szovjet politika alappillérei közé tartozik a dolgozók számára államilag biztosított lakhatás. Több módja volt annak, ahogy lakáshoz lehetett jutni, például: dolgozni egy olyan vállalatnál, amely lakhatást biztosított az alkalmazottainak vagy gyereket szülni és beállni a sor végére a megfelelő lakás kiutalásáért. Lakhatást végül is majd mindenkinek biztosítottak, de ez csak társadalmi bérlemény alapján lehetett. Ezeket a bérleményeket lehetett cserélni, de nem lehetett venni, eladni, ajándékozni vagy örökölni. Szinte az egész lakásállomány a Szovjetunióban állami tulajdon volt.

9. Külföldi rádióállomások hallgatása

A Szovjetunió volt egyike azon országoknak, ahova külföldi adók célszerűen sugároztak. A műsorok nyelve nem csak orosz lehetett, hanem az országban beszélt egyéb nyelvek is. Az állam azonban nem tűrhette ezeket az ellenséges hangokat és módszeresen zavarták a sugárzást. Körülbelül 1400 zavaróállomást építettek erre a célra és így lehetetlenítették el a műsorok 40-60 százalékának vételét.

Ritkán, de előfordult, hogy a zavarást felfüggesztették egy időre. Ilyen volt 1959-ben, amikor az Amerika Hangjának zavarását lecsökkentették arra az időre, amíg Nyikita Hruscsov, a Szovjetunió Kommunista Pártjának Első Titkára az USA-ban látogatást tett.

10. Külföldön gyártott rágógumi vásárlása

„Ha fogod magad és elkezdesz gyártani valamifajta felfújható típusú rágógumit, miért kell neked azt kínálgatni az egész világon ahelyett, hogy békésen otthon fújogatsz a hólyagokat?” – tette fel a kérdést felháborodottan Ilja Ehrenburg, sztálinista újságíró, a „Kultúra és Élet” című lapban 1947-ben.

A rágógumi nem kerülhette el a szovjet tiltást, mint a „dekadens Nyugat” szimbólumát. Ezért viszont annál népszerűbb lett.

A szovjet hatóságok később meghátrálni kényszerültek, de nem azelőtt, hogy egy tömegszerencsétlenség bekövetkezzen. 1975-ben a kanadai válogatott jégkorong csapat tagjai elhatározták, hogy rágógumikat osztanak a gyerekeknek a Szokolniki-parkban, Moszkvában. Ebből aztán olyan tömegjelenet kerekedett, hogy a tömeg eltaposott egy csomó embert, akik közül 21 elvesztette az életét.

A rákövetkező évben aztán a Szovjetunió is megkezdte saját rágógumijának a gyártását.

(Forrás: Kira Lisitskaya, *Russia Beyond*, 2023. március 17. *Fordította: Ámon Antal*)

-o-

- Mi a különbség a kapitalista gyermekmese és a marxista gyermekmese között?

- A kapitalista mese úgy kezdődik: Egyszer volt, hol nem volt...

A marxista mese meg úgy: Egyszer talán lesz valamikor...

-o-

- Igaz az, hogy a Szovjetunió a leghaladóbb ország a világon?

- Természetesen. Az élet a Szovjetunióban már tegnap jobb volt, mint holnap lesz.

-o-

A börtönben az egyik rab kérdezi a másiktól: köztörvényes vagy, vagy politikai?

- Természetesen politikai. Vízszereelő vagyok, akit hívtak a kerületi pártbizottsághoz, hogy javítsam meg a csatornát. Miután megvizsgáltam, azt mondtam, hogy az egész rendszert ki kell cserélni. Erre letartóztattak.

Viccek a pesti srácokról

A pesti srácoknak kiemelt szerep jutott az 1956-os forradalomban, s kitüntetett hely illeti őket 1956 hősei között. Ez teszi érthetővé, hogy a forradalmi ifjakról számtalan pesti vicc született.

Egy kisfiú becsönget egy házba. Idős hölgy nyit neki ajtót.

– Mit akarsz kisfiam? – kérdezi a néni.

– Bejöhetek, néni kérem?

– Gyere be kisfiam, de előbb jól töröld le a lábadat.

A kisfiú letörli a lábát, belép és megszólal:

– Néni kérem, kilőhetek az ablakon?

-o-

– Miért nem tudta a Szovjetunió bevenni a Rómer Flóris utcát?

– Mert az egyik végén egy iskola, a másikon egy óvoda áll...”

-o-

Két fiú áll a körúti kapualjban. Arra jön egy orosz tank, kiugranak, benzines üveget dobnak rá, a tank felrobban, ők vissza... Újabb T-54-es jön, megint kiugranak, benzines palack, robbanás, vissza. Egyszer csak kiles az egyik, és halálra sápad.

– Pucoljunk, öcsi! Jön a mutter!

-o-

- Mikor volt a legsportosabb Pest?

- 1956-ban, amikor minden sarkon állt egy „puskás öcsi”.

-o-

- Hogyan léptek be a pesti srácok a Pártba?

- Az ablakon át, géppisztollyal.

-o-

Egy 13 év körüli fiú nyakában géppisztollyal, dereka körül kirakva kézigránátokkal, szalad az utcán.

- Mi az, fiam, jönnek az oroszok? – kérdi a fiút egy járókelő.

- Dehogy az oroszok! A mama!”



A cenzúra rabságában

*Véleménykorlátozás mindig volt,
van és lesz*

A cenzúra fogalmával mindenki tisztában van. A fiatalabb generációk történelmi ismereteikből, az idősebbek a kommunizmus idején átélt keserű tapasztalataikból tanulták meg a „leckét”. Alábbi összeállításunkban a cenzúra különböző – ám lényegét és tartalmát tekintve azonos – formáiról gyűjtöttünk idézeteket.

Az öncenzúra mennyire merült fel a pályafutása alatt?

A szocializmusban néha. A regényírónak persze könnyebb, mert egy regényből büntetlenül ki lehet húzni öt-tíz százalékot. A *Zeng az ének* című könyvemet egész fiatalon írtam. 1956-ban játszódik és egy hatéves kisfiú kalandjait meséli el. A végére beírtam az '56-os tizenkét pontot, hogy valami történelmi háttér is legyen benne. De a Magvető egyszerűen nem adta ki. Azt mondták, politikailag elrontott regény. Megsértődhettem volna, adhattam volna interjút a Szabad Európának. Ehelyett szép csöndben átmentem a Szépirodalmi Könyvkiadóhoz, amelyet Illés Endre bácsi vezetett. Elmondtam nyíltan: nem akarok mellébeszél- ni, most dobott ki a Magvető, politikai okok miatt, de szerintem ez hülyeség. Jó, felelte ő, boldogan átveszi a kéziratot. Aztán több év késéssel, kis húzásokkal, de megjelent a kötet. A húzások között lehetett öncenzúra is, a cenzúra mellett. Azért ügyeskedtem, természetesen. Akkoriban, ha valamit kifogásoltak, a margóra tettek egy pöttyöt. Ekkor azon a helyen golyóstollal néhány sort vagy be- kezdést felismerhetetlenségig átfirkáltunk, és a helyére visszaírtuk ugyanazt, hogy lássák, hogy dolgoztunk rajta.

(Vámos Miklós író válasza Dzsubák Tamás kérdésére, az Index portálon megie- lent interjúból, 2023. április 11.)

-0-

Hruscsovnak "A személyi kultusz és következményei" címen a sztálini korszak- ról 1956-ban elhangzott beszédének anyaga a Szovjetunióban egészen 1989-ig nem jelenhetett meg.

(David King: Retusált történelem, dokumentumok hamisítása a sztálini időkben, PolgART, Budapest, 2002, 189.old.)

Kép forrása: Műhely BME

„A politikai cenzúra némiképpen az egyházihoz hasonlítható, csak hogy itt nem vallási, hanem politikai ideológiák mentén húzódnak a "tűrés, tiltás, támogatás" határai – hogy Aczél elvtárs szlogenjével éljek. Az elnyomó rendszerek mindig is durva módon megsértették a szellem és a gondolat szabadságát, miközben ők maguk általában egy bizonyos ideológia mellé sorakoztak fel. (Igazán elnyomó állam csakis egy ideológia vezérelte állam lehet.) ...

Úgy tűnik: cenzúra volt, van és lesz. Akkor is, ha jó, akkor is, ha rossz célok érdekében alkalmazzák. A lényeg, hogy e kettőt mindig szét tudjuk választani.”
(Grüll Tibor, történész, *Hetek*, 1999.szept. 18.)

- o -

Kakuktktojás történet: A félelem bére, francia-olasz kalandfilm, 1953. A film „gonosza” az egész környéket uraló, a helyieket éhbérért dogoztató, monopolhelyzetével visszaélő amerikai olajvállalat. Bár a film Amerikában is sikeres lett, az amerikai cenzorok kicsinyes bosszút álltak, és számos fontos jelenetet vágtak ki a filmből, arra hivatkozva, hogy azok Amerika-ellenes üzenetet hordoztak, így az ottani verzió jóval rövidebb lett.

(https://port.hu/cikk/mozi/151-erdekesseg-a-70-eve-bemutatott-a-felelembererol/article-92646?utm_source=index.hu&utm_medium=doboz&utm_campaign=content)

- o -

Közép-Európa sztalinizálása, 1944–1949

Tischler János (1956-os Intézet)

(http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/tanulmanyok/1945_56/sztalinizalas)

A Szovjetunió csatlós államai előszeretettel nevezték magukat népi demokratikus országoknak, jóllehet a néphez és a demokráciához semmi közük sem volt. Mivel ezek az országok a Szovjetunió társadalmi berendezkedését másolták át szolgálai, meglehetősen sok közös jellemzőjük volt. Íme, néhány közülük:

Az egész gazdaság teljes államosítása és centralizálása;

Mértéktelen ötéves tervek, készülődés a III. világháborúra;

Erőteljes hadseregfejlesztés, ennél fogva a legfontosabb iparág a nehézipar lett;

A mezőgazdaság erőszakos kollektivizálása (termelőszövetkezetek megalakítása);

Hiánygazdálkodás;

Az adott kommunista párt vezetőjének személyi kultusza;

A kommunista párt legszűkebb vezető testülete, a Politikai Bizottsága irányítja az országot, s azt mintegy saját hitbizományának tekinti;

Teljes cenzúra a sajtóban, a rádióban;

Az ún. szocreál stílus meghonosítása a kultúra minden területén;

Állandó ideológiai és fizikai terror, mindenható állambiztonság, hadiállapot a lakossággal szemben;

Állandó perek, koncepciós perek;

Kuláküldözés;

A főbb utasítások Moszkvából érkeznek, és Sztálin állandó ellenőrzése alatt tartja ezeket az országokat;

A nemzeti önállóság hiánya;

Az állam (a PÁRT) mindig és mindenhol jelen van, nincs privát szféra, nincs magánélet;

Az „osztályellenség” kitelepítése és internálótáborokba kényszerítése;

A kommunista országok még egymás között is fenntartják a szigorú határzárakat, nincs átjárás, nincs turistaforgalom;

Folyamatos és erőszakos támadás az egyház(ak) ellen, vallásüldözés, a hívek zaklatása, papok börtönbe zárása, az egyház(ak) hatalmának megszüntetése, kísérlet az ateista állam létrehozására;

Az ország kisebb-nagyobb mértékű szovjetizálása, ami a legkülönbözőbb szférákban is megnyilvánult (szovjet filmek, szovjet könyvek, szovjet egyenruha, esetleg szovjet mintájú címer, mint Magyarországon);

A kommunisták elszakadtak saját nemzetüktől – amúgy sem álltak hozzá túl közel –, mert tudták, hogy uralmuk csak szovjet segédlettel tartható fenn;

Mivel a hazai „reakciós ellenséggel” végeztek, megkezdődött a párt sorainak megtisztítása, az alsó szinttől egészen a legfelsőig, arra a sztálini tételre alapozva, hogy az ellenség mindig jelen van, és eltökélt célja a rendszer megdöntése.

Fáy András meséi

Igazlító tükörben az ember gyarlóságai

Magyar íróink közül számosan a feledés homályába merültek – méltatlanul. Pedig munkáik kortalan igazságokkal szálazzák szét az élet titkait, s időtlen bölcsességeket hagyatékoznak akár a mai generációknak is. Mégis: míg például La Fontaine (1621 -1695) francia író és költő állatmeséi a magyar olvasók körében is

ismertek, Fáy András magyar író (1786-1864) fabuláiról mindez – bizonyára – nem mondható el.

Pedig Fáy András a reformkor olyan író-politikusa volt, akiről Mikszáth Kálmán azt mondta: ha nem Széchenyit illetné „a legnagyobb magyar” jelző, akkor ez Fáy Andrásnak járna, s ha nem Deák Ferenc volna a „haza bölcse”, akkor Fáy Andrást illetné ez a cím; így azonban csupán „a nemzet mindenese”. A Wikipédia adatai szerint Fáy a Kisfaludy Társaságot 1837 és 1841 között igazgatta, s ami sajátossá teszi életpályáját, hogy irodalmi munkássága mellett ő kezdeményezte a Pesti Hazai Első Takarékpénztár létrehozását. Széchenyi híveként a fontolva haladás híve volt. Bár a kiegyezést előkészítő Deák Ferenc nagyra tartotta Fáy, a betegségekkel küszködő író és közembert már nem tudta bevonni politikai munkásságába. Fáy Andrást eredeti meséi és aforizmái tették híresé, noha az 1832-ben, A_Bélteky-ház címmel írt regényét az első társadalmi regényként tartják számon.

Állatmeséiben az ember természetét és gyarlóságait láttatja igazlító és igazmondó tükörben. Sorait olvasva rádöbbenhetünk: évszázadokkal ezelőtt is ugyanazon buktatókat kellett az embernek kikerülnie, mint ma. Ugyanazon erkölcsi dilemmákra kellett választ keresni és találni, s ugyanúgy meg kellett fogalmazni, hogy kik vagyunk, mit akarunk, s merre tartunk. A szerző nyelvezete – tekintettel arra, hogy művei az 1800-as évek első felében íródtak – nem ígérkezik könnyű olvasmányoknak. Ám aki nyelvünk szépségében és különlegességében is gyönyörködni akar, annak megéri belelapozni műveibe. Végezetül álljon itt Fáy András egy meséje a Kolomposról.

„ A juhász juhait úsztatta. Sok fáradságába került, neki ugratni őket a folyónak, míg végre a kolompos után az egész nyáj megerede.

– Úgy-e nagy a nép előtt tekintetem? Szól a kolompos, hiú göggel a juhászhoz.

– Az ám kolompodé, gyáva! Felel ez.

Ekkor más kosra köté kolompját, s emez után úszik a nyáj vissza.

Nevetem gögjét azoknak, kiknek a hivatal ad díszet, s nem ők ennek, s még is eléggé hiúak, ha mások hajlongnak előttök, feledni azt, hogy más a hivatal, más a személy!

Vasvári Éva

Ügyfélfogadás, összejövetelek

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a POFOSZ Hagyományőrző Tagozatának 2016-tól átalakult az ügyfélfogadási rendje. Barátainkat és tagtársainkat **előzetes egyeztetés után** – bármely hétköznapon – várjuk a tagozat székhelyén: Budapesten, a XIV. kerület, Nagy Lajos király útja 155. számú irodánkban. Kérjük, hogy látogatási szándékát előre jelezze Ámon Antalnál – a tagozat elnökénél – a 06-30-814-9917 vagy a 06-1-257-0190-es telefonszámon. Az előzetes bejelentkezés Vasvári Évánál, a hagyományőrzők elnökhelyettesénél is jelezhető a 06-20-428-7351 vagy a 06-1-781-3674-es telefonszámon.

Tisztelt Olvasóinkhoz!

Az Őrző számai igény szerint nyomtathatók. Ezért, ha valaki szeretné megkapni a korábbi számokat, jelezze, és eljuttatjuk hozzá.

Aki pedig nincs a levelezőlistánkon, de szeretne rákerülni, szintén jelezze.

Elérhetőség: Ámon Antal, 06 30 814 9917 vagy 06 1 257 0190 és:

antaltopamon@hotmail.com

Ábrányi Emil

(1850-1920)

Él a magyar...

*Fessétek bár sötétre a jövőt,
Mondjátok, hogy már torkunkon a kés,
Beszéljetez közelgő, hosszú gyászról,
Mély súlyedéssről, biztos pusztulásról:
Engem nem ejt meg gyáva csüggedés!
Szentül hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!*

*Többet ki küzdött és ki szenvedett?
Hiszen vértenger, temető a mult!
Vetettek rá halálos szolgaságot,
Irtották szörnyen... ámde a levágott
Törzsek helyén még szebb erdő virult.
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!*

*Ki a saját pártos dühét kiállta,
Annak nem árthat többé idegen!
Hányszor harsogtak kárörömmel: Vége!
S csak arra szolgált minden veresége,
Hogy még kitartóbb, még nagyobb legyen.
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!*

*Szükség van arra nemzetem, hogy élj!
Mert bár hibád sok s bűnöd sorja nagy,
Van egy erényed, mely fényt vet te rád,
S melyért az Isten mindent megbocsát -
Hogy a szabadság leghűbb véde vagy!
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!*

*Ha minden nemzet fásultan lemond,
S a szent rajongás mindenütt kiég,
S a büszke jognak minden vára megdől:
A te szabadság-szerető szivedtől
Új lángra gyúlad Európa még!
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar örökre élni fog!*

*Bízom s hiszek, míg Isten lesz fölöttünk,
Ki trónusán bírói széket ül!
És hogyha minden búra, bajra válik,
Romok között is hirdetem halálig,
Erős, nagy hittel, rendületlenül:
Legyen bár sorsunk még oly mostoha,
Él a magyar s nem veszhet el soha.*

Ferdinando Durand

Ó halottak

*Ó halott magyarok,
s ti harcolók, már vérben,
de talpon még, s világgá
kiáltva végtelen,
megtiport igazságokat,
térdet hajtunk nektek.
Hősök vagytok, mi törpék.
A testvéreink vagytok,
és senki a szívünkhöz közelebb.
Vértanúságtok
megváltja a világot
s beragyogja jövőnk a fényetek.*

Olaszból fordította: Horváth Elemér